

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Gimtoji kalba emigrantų vaikams per sunki

Lina ŽEIMIENĖ

Dunganono (Jungtinė Karalystė, Šiaurės Airija) šeštadieninė lituanistinė mokykla „Lietuvytis“

Dunganonas - maždaug Plungės dydžio pramoninis miestelis, šiame krašte lietuvių labai daug. Šeštadieninėje mokyklėlėje dabar mokosi keturios lietuvių klasės, 80 vaikų, o dar 60 laukia eilės, kada galės pakliūti. „Lietuvyčiai“ šįmet bus jau 10 metų, esame didesnės emigrantų mokyklos, Kalbų klubo, dalis. Čia dar mokosi lenkų, rusų, portugalų ir indoneziečių - iš viso 250 vaikų. Tėvams už pamokas mokėti nereikia - finansuoja vietos valdžia. Dabar rengiame didžiulį projektą, kuris leis išplėsti mokyklą daugiau kaip dvigubai, priimsime naujų mokytojų ir tie 60 laukiančių vaikų irgi galės lankyti.

Atskiros lietuvių bendruomenės dar neįkūrėme, tad visi buriasi aplink mokyklą ir, sakyčiau, kultūrėja. Žmonės daugiausia darbininkai, inteligentijos žiedas ten nevažiudavo, todėl iš pradžių buvo sunku rasti net mokytojų. Gal ir negražu taip sakyti, bet lietuviai atvažiuavę kartais labai išsišoka - laiko save protingesniais už kitus, o tame krašte labai svarbu išlaikyti gražius santykius, nes bet kokia nesantaikos kibirkštelė gali įpliekti konfliktą. Stengiamės laikytis vienos svarbios taisyklės: mūsų ten niekas nekvieta, bet jeigu atvažiuovome, turime gerbti tos šalies žmones, įstatymus ir būti dėkingi už tai, kad jie padeda mums išlaikyti lietuviybę.

Nemokamai lankyti lietuvišką mokyklėlę gali vaikai nuo 6 iki 14 metų, bet daugiausia yra pradinukų, o nuo 12 metų jie išeina į koledžus ir dažniausiai nebenori vaikščioti dar ir pas mus. Bet to labai nori 80 proc. tėvų, todėl mūsų tikslas - kad mokytojai vaikus sudomintų, patrauktų prie lietuvių kalbos. Pasodinsi šešiametį mokyti rašyti raides - jam greitai atsibos ir jis pabėgs... O per tas 3-4 šeštadienio valandas reikia išmokyti visko - ir lietuvių kalbos gramatikos, ir etnokultūros bei tradicijų, ir istorijos su geografija. Pas mus dirbantys mokytojai - įvairiapusės asmenybės, tikri talentai. Jiems duota laisvė, kaip pateikti vaikams žinias, bet reikalaujame suspėti viską: žaidžiam

Statistikos departamento pernai pateiktais duomenimis, užsienio valstybėse gyvena beveik 620 tūkst. lietuvių, kas dešimtas iš jų - vaikas iki 14 metų. Ar jie kalbės lietuviškai, ar laikys save mūsų tautos dalimi? Šie klausimai kelia nerimą į kasmetį sambūrį Lietuvon iš viso pasaulio suskridusiems lietuviškų mokyklėlių mokytojams, padedantiems pažinti gimtosios kalbos ir lietuviškų tradicijų slėpinius svetur gyvenančių tautiečių atžaloms. Pora iš jų šiandien dalijasi savo įžvalgomis su „Respublikos“ skaitytojais.

Neringa KELTING

Veljės (Danija) lietuvių kalbos mokykla

Mūsų lietuviškąją mokyklėlę kas antrą šeštadienį lanko apie 30 vaikų. Didžioji dalis jų yra arba gimę Danijoje, arba atvykę čia dar kūdikystėje. Didžiausios grupės ikimokyklinukų ir pradinukų - matau didžiulį tėvų atsidavimą, nes jie aukoja savo laisvadienį, veža vaikus į Veljė kai kurie net po šimtą kilometrų.

Tiesa, kaip ir kitose lietuviškose mokyklose, pas mus juntama tendencija, kad sulaukę 8-9 metų ties vartais į paauglystę vaikai pradeda kelti klausimą: „Ar man tikrai reikia tos lietuviškos mokyklos? Kodėl turėčiau šeštadienį taip anksti keltis?“ Bet yra tokių užsiėmimų, į kuriuos vaikai netingi keltis šeštadienį. Norisi, kad ir lietuviškoji mokyklėlė būtų tokia, todėl su kolegomis svarstome, kaip keisti savo pedagogiką, kaip sudominti vaikus. Mokytojas irgi turi būti pasiaukojęs ne mažiau už tėvus.

Iš tiesų mums dar trūksta suvokimo, kaip dirbti su dvikalbiais vaikais. Niekas nesukūrė tokio vadovėlio, kurį lietuvių kalbos mokymą būtų integruoti visi kiti dalykai apie Lietuvą. Tiesą sakant, tokio vadovėlio ir neįmanoma sukurti, nes kiekvienoje šalyje mokymosi kultūra yra skirtinga. Labai svarbu, kad lituanistinės mokyklos mokytojai irgi dirbtų tokiais pačiais metodais, tuomet vaikai išsvengtų šoko, pakliuvę tarsi į paralelinę realybę, - nuo pirmadienio iki penktadienio jie gyvena vieną gyvenimą, o šeštadienį - visiškai kitą.

Gajus ir iš lietuviškos tradicijos išaugęs įsitikinimas, kad mokytojas moko vaikus, bet kartu moko ir tėvus. Danijos edukologų požiūris kitoks, ir man jis labai priimtinas - aš, kaip mokytoja, nesu tas žmogus, kuris nurodinėtų mokinių tėvams, kaip jie turi gyventi savo gyvenimą ir kaip mokyti savo vaikus. Tėvai, atvežantys man vaiką, aukoja laiką, kurį jie patys galėtų praleisti su juo. Todėl aš tas šeštadienio valandas priimu kaip dovaną ir klausiu: „Ko jūs su savo vaiku nepadarete, kokių žaidimų nepažaidėte, apie ką nepasišnekėjote - ką aš galiu padaryti kaip mokytoja? Užduokite man namų darbų.“

Vaikai labai skirtingi - yra ir iš lietuvių

emigrantų, ir iš mišrių šeimų. Savo diplominiam darbui atlikau mažą tyrimą ir paaiškėjo keistas dalykas: abu tėvai lietuviai, namuose kalba tik lietuviškai, o vaikas - tik daniškai ir lietuvių kalba jam labai sunki. Negalėčiau sakyti, kad čia turi reikšmės tėvų išsilavinimas. Gydytojų vaikų pas mus daugiau negu salotų skynėjų, bet nėra taip, kad gydytojas geriau žino, kaip savo vaiką mokyti lietuvių kalbos. Kitąsyk mamytė salotų augintoja gali net už mokytoją šimtą kartų geriau žinoti, kaip vaikui sužadinti meilę gimtajai kalbai.

Apie mūsų misiją - kad emigrantų vaikai išlaikytų savo gimtąją kalbą ir kultūrą - kalbėti lengva tik iš tribūnų. Jie negali išlaikyti to, ko niekada neturėjo. Turbūt daugelis tėvų savo vaikus ir veža į lietuvišką mokyklėlę su viltimi, kad mes, mokytojai, profesionalai, per tas tris šeštadienio valandas kaip kokią injekciją vaikams suleisime ir, kaip sakoma, įdiegsime jiems lietuvišką kalbą ir kultūrą. Pamenų, pirmaisiais metais jau po trečios pamokėlės viena mama priėjusi klausė, kada su vaikais lietuvių literatūrą skaitysime, nors vaikučiai dar nelabai moka lietuviškai, kad galėtume atsiversti K. Donelaičių... Juokauju, žinoma, bet iš tiesų mums reikia įsiklausyti, kokie tėvų norai, ko nori vaikai, kokią vietą jų pasaulyje užima ta lietuvių kalba. Nes gali būti ir taip, kad vaikas galvoja tik apie tai, kad pusmetį palankes lietuvišką mokyklėlę, gaus iš mamos žadėtąjį „iPod“... O visi aplinkui įsitikinę, jog mes turime vaikus mokyti lietuvių kalbos, kad jie galėtų grįžti į Lietuvą. Beje, Danijos įstatymai, reglamentuojantys gimtosios kalbos mokymo emigrantų vaikams finansavimą, irgi nurodo tą patį - jeigu šie sugalvotų grįžti į savo Tėvynę.

O jeigu nesugalvos, tai ką - nereikia mokyti gimtosios kalbos ir gauti rakto į kultūros lobius? Kalba - tai raktas ir į tavo bendruomeninį priklausymą protėviams, tūkstantmetes tradicijas, pasaulėjautą. Vaikai dar to nesupranta, bet čia toks energijos šaltinis, iš kurio per kalbą tu visada galėsi pasisemti, atsigeriti. Net ir negrįždamas į Lietuvą, nes kiek iš jų sugrįš, nežino niekas.

Užrašė Alia ZINKUVIENĖ

Panevėžio vidurinė amatų mokykla

Nepriklausomoje Lietuvoje labai trūko profesionalių amatininkų. Tuo tikslu visoje šalyje buvo steigiamos amatų mokyklos berniukams ir mergaitėms.

Panevėžio amatų mokykla atidaryta 1927 metų gegužės 4 dieną. Į amatų mokyklas galėjo stoti gal mažiau turtingų tėvų vaikai. Pastatai būsimai mokyklai perduoti 1927 metų vasario 18 dieną. Tai buvo mediniai vieno aukšto pastatai su priestatu. Seniau tie pastatai priklausė dvarininkui Karpiui. Pagrindinis tikslas buvo išmokyti mokinius amato. Jie turėjo tapti gerais savo darbo meistrais. Kiekvienas baigęs gaudavo meistro vardą. Primiama buvo baigusieji pradinę mokyklą, ne jaunesni nei 14 metų amžiaus. Norėdami stoti jaunesni turėjo gauti Švietimo ministerijos leidimą. Patalpas mokyklai suteikė Panevėžio miestas, o mokymo išlaidas sutiko finansuoti Švietimo ministerija. Mokykla įsikūrė Skaistakalnio parke, buvusio dvaro patalpose. Patalpos buvo šiek tiek paremontuotos, bet nelabai tiko mokyklai.

Pirmuoju mokyklos vedėju buvo paskirtas Antanas Kybartas. Iš pradžių mokykloje dirbo tik 7 mokytojai, įskaitant ir direktorių. Pagal tikybą buvo 5 katalikai, vienas žydų tikėjimo ir vienas evengelikų liuteronų. Tikybos mokytoju dirbo kunigas Jonas Karbauskas. Mokykloje buvo mokomasi 4 metus. Be amatų mokslų, buvo mokoma aritmetikos, lietuvių kalbos, istorijos, geografijos, tikybos. Specialybės dalykai buvo braižyba, piešimas, buhalterija, amato teo-

► Panevėžio vidurinės amatų mokyklos moksleivių padarytas stogastulpis. Apie 1940 m.

rija ir amatų praktika dirbtuvėse. Pirmais mokslo metais buvo suformuota tik viena 13-os mokinių klasė. Stojant reikėjo sumokėti 25 litų stojamąjį mokestį. Tai buvo mokestis už būsimus įrankius. Už vienus mokslo metus reikėjo mokėti 50 litų, pagal kitus šaltinius - 25 litus. Iš pradžių pirmais mokslo metais buvo mokoma tik staliaus amato.

1929 metų rugsėjo 1 dieną Antanas Kybartas buvo atleistas iš direktoriaus pareigų. 1929 metų rugsėjo 7 dieną vedėju paskiriamas technologijos inžinierius Albinas Ramanauskas. 1929-1933 metais mokyklos direktoriais dirbo inži-

nierius A.Ramanauskas. Jis buvo baigęs Lietuvos universiteto Technikos fakultetą. 1933 metais vienam neturtingam amatų mokyklos moksleiviui buvo skirta notaro Algirdo Moigio stipendija. Panevėžyje garsi Moigių šeima didelį dėmesį skyrė labdarai. Direktorius A.Ramanauskas iš pareigų pasitraukė 1933 metų rudenį. Laikiniai jo pareigas ėjo Burba. Mokykla turėjo savo biblioteką. Praktikos darbams mokykloje buvo įrengtos dirbtuvės. Kiekvienas mokinytis turėjo savo varstotą ir spintelę su įrankiais.

1934 metais vadovauti mokyklai paskirtas J.Gėgžna. Jis iki tol dirbo amatų mokyklos Ukmergėje

vedėju. Tuo metu jau veikė ir kelių amatų mokymų skyrius. Jis vadinamas metalininkų skyriumi. 1929 metų birželio 10 dieną amatų mokykloje įkurtas šaulių skyrius. Jo pirmininku išrinktas J.Paštukas, sekretoriumi - P.Zulonas. 1930 metais mokyklą baigė pirmoji laida. 1931 metais išleista pirmą metalininkų laida. Metalininkai turėjo savo spaustuvus ir reikalingus įrankius. 1934 metais mokykloje jau buvo 46 mokiniai. 1934-1935 metais jau veikė ir dailidžių skyrius. Į jį buvo priimami tik baigusieji vieną stalių kursą. Teoriniai užsiėmimai jau vyko Panevėžio mieste Panevėžio mokytojų seminarijos pa-

Privatios kolekcijos nuotr.

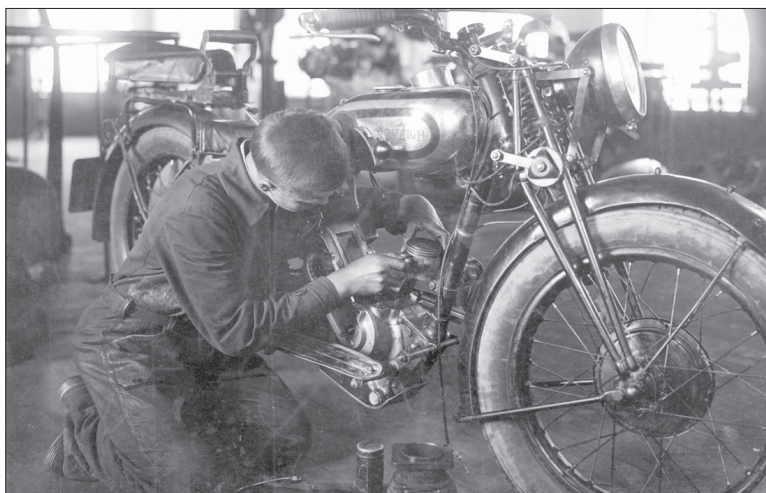
talpose. 1935 metais įkurtas naujas elektrotechnikos skyrius. Pagal kitus šaltinius tas skyrius buvo įkurtas tik 1936 metais. Šiam skyriui įrengti Švietimo ministerija skyrė 52 800 litų. Pati amatų mokykla 1934-1935 metais persikėlė į Panevėžio mokytojų seminarijos patalpas.

1939 metais amatų mokykloje jau veikė šaulių kuopa. Joje buvo 3 skyriai: pėstininkų, ryšininkų ir pionierių. Kuopai vadovavo atsargos leitenantas Petniūnas. Mokykloje veikė ir mokiniams skirta ramovė. Joje buvo galima paskaityti laikraščius, žurnalus. Mokykloje buvo ir aviacijos būrelis, jo nariai 1939 metais ketino sukonstruoti sklandytuvą. 1939 metais „Panevėžio balsas“ birželio 24 dienos numeryje rašė, kad Panevėžio apskrities ligoninės kieme buvo pastatytas Panevėžio amatų mokyklos mokinių padarytas kryžius. Nuo 1939 metų lapkričio 1 dienos mokykloje įvedama nauja mėlynos spalvos uniforma. Galutinai naujos uniformos dėvėjimas buvo įtvirtintas tik 1941 metų rugsėjo mėnesį.

Daug ką pakeitė 1940 metai. Lietuva neteko savo nepriklausomybės. Panevėžio amatų mokykla pavadinta 1-ąja, o nuo rugsėjo 1 dienos direktoriumi paskirtas Pijus Bielskus.

Panevėžio amatų vidurinė mokykla parengė daug reikalingų kadro Panevėžiui ir visai Lietuvai. Jie kūrė savo verslą arba dirbo kvalifikuotais samdomais darbuotojais.

Elena MARKUCKYTĖ,
Donatas PILKAUSKAS

► Amatų mokyklos moksleivis prie remontuojamo motociklo. 1935 m.

► Panevėžio vidurinės amatų mokyklos moksleivių pagamintos svarstyklės

Pristato

www.kristupofestivaliai.lt

Liepos 18 d., 19 val.
Šv. Kotrynos bažnyčioje

LAUKTI SUSITIKIMAI

Pasaulinė premjera iš Prancūzijos

DOMINIQUE DE WILLIENCOURT (violončelė)
MICHEL MICHALAKAKOS (altas)

Vilniaus miesto savivaldybės
ŠV. KRISTOFORO KAMERINIS ORKESTRAS
Dirigentas DONATAS KATKUS

25% nuolaida 2 bilietams

Didysis rėmėjas